

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Mesterképzés
1.6 Szak / Képesítés	Nyelv és Irodalomtudományi tanulmányok

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		Klasszikus retorikák LMM2112					
2.2 Az előadásért felelős tanár neve			dr. Gábor Csilla egyetemi tanár				
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve			dr. Gábor Csilla egyetemi tanár				
2.4 Tanulmányi év	Mest	2.5 Félév	3	2.6. Az értékelés módja	vizsga	2.7 A tantárgy típusa	kötelező, alaptantárgy
	2						

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám		melyből: 3.5 előadás		3.6 szeminárium/labor	
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					
Konzultáció					
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					
3.8 A félév össz-óraszama					
3.9 Kreditszám	8				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> • infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> • infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó

6. Elsajátítandó kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • a klasszikus retorikai rendszer megismerése történeti horizontban, retorikaelméleti elemzési készségek elsajátítása, begyakorlása • retorika, hermeneutika, etika, lelkiségtörténet kölcsönkapcsolatainak problémaorientált szemlélete • primér és szekundér szövegek ismeretén alapuló kritikai reflexió a témakörrel kapcsolatos sztereotípiákra, témaspecifikus szakszókinccs elsajátítása és alkalmazása • interdiszciplinaritásra való nyitottság
Általános kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • a megismert módszerek alkalmazása; önálló elemzések készítése

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • a történeti retorikára vonatkozó alapvető kutatások megismerése, tájékozódás a szakkutatás bibliográfiájában és kutatási módszereiben, árnyalt problémaértelmezés kialakítása • retorikaelméleti modellek és kontextusaik értelmező
--------------------------------------	---

	<p>magyarázata</p> <ul style="list-style-type: none"> • tájékozódás az eszme- és mentalitástörténetben
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • a megismert módszerek alkalmazása önálló elemzések révén

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
A retorikai rendszer és a hét szabad mesterség (kulturális, társadalomtörténeti összefüggések). A klasszikus retorika interdiszciplinaritása és univerzalitása – hermeneutika, teológia, spiritualitás	<ul style="list-style-type: none"> – fogalomalkotás – magyarázat – interaktív megközelítés 	
A retorikai helyzet: helyzeti, tér- és időbeli összefüggések. Genusok és stílusnemek	<ul style="list-style-type: none"> – összehasonlítás – bemutatás – rendszerezés 	
Az <i>inventio</i> és a jelek tudománya. Státusok, dialektika, a szavak és a dolgok összefüggésrendszere. <i>Inventio</i> és spiritualitás a kora újkori prédikációelméletben	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – magyarázat – szemléltetés – megfigyeltetés 	
Locusok, toposzok és az irodalmi gondolkodás retorikai megalapozottsága	<ul style="list-style-type: none"> – magyarázat – elbeszélés – rendszerezés – szemléltetés – megfigyeltetés 	
Szillogizmus, enthüméma, exemplum. Az <i>amplificatio</i> és a retorikai eszközök önállósulása. Exemplumhasználat, exemplumgyűjtemények	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – magyarázat 	
<i>Docere, delectare, movere</i> a késő antik és kora újkori irodalmi gondolkodásban: ízlés, szerzői célkitűzések, befogadói szokások. Az értelem szépsége: a praelimináriákban megnyilatkozó irodalmi programok	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – magyarázat – leírás 	
A klasszikus retorikai hagyomány átrendeződése a kora újkori retorikai traktátusokban: eszme-, spiritualitás- és oktatástörténeti összefüggések	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – elbeszélés – szövegértelmezés 	
A retorika univerzalitásának és interdiszciplinaritásának releváns helye: a	<ul style="list-style-type: none"> – magyarázat – szemléltetés 	

prédikáció és változatai	– rávezetés	
Az értelem és az érzelmek/indulatok érvei a retorikai kultúrában. A polémia és a hitvita etikája és retorikája	– előadás – szemléltetés – magyarázat	
<i>Elocutio</i> = stílusztika? Az <i>elocutio</i> tágasabb értelmezése felé. Illendőség, stílusnemek. <i>Copia rerum, copia verborum</i>	– magyarázat – leírás – megfigyeltetés, – rávezetés	
Nyelvújítás előtti nyelvújítás és az anyanyelvű tudományos (retorikai) terminológia kérdései. Fordítási problémák	– leírás, bemutatás – magyarázat – megfigyeltetés	
Az emlékezet a retorikában. Az emlékezet metaforái, helyei, az emlékezet alakzatai. <i>Memoria</i> és múltértelmezés, valamint a jövő emlékezete	– bemutatás, leírás – magyarázat	
Az elmélkedés retorikája: kora újkori elméletek. Meditáció és dialektika (Kempis Tamás, Wessel Gansfort). Meditáció és a lelki képességek (Ludovicus Granatensis)	– előadás – magyarázat	
<i>Actio, pronuntiatio</i> . Az előadásmód nonverbális hagyományrendszere	– magyarázat – szemléltetés	
<p>Kötelező könyvészet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Silva Rhetoricae: http://humanities.byu.edu/rhetoric/silva.htm; • Roland Barthes, <i>A régi retorika</i> = Thomka Beáta (szerk.), <i>Az irodalom elméletei III</i>, Pécs, 1997, 69–178. • Adamik Tamás, <i>A retorikai szituáció: a szóközi beszéd fajtái és részei</i> = Adamik Tamás–A. Jászó Anna–Aczél Petra, <i>Retorika</i>, Bp., 2005, 38–55. • Augustinus, <i>De doctrina christiana</i>. Magyarul: Szent Ágoston, <i>A keresztény tanításról</i>, Bp., 2001. • Adamik Tamás, <i>Szemiotika és a biblia</i> = UŐ., <i>Antik stíluselméletek Gorgiasztól Augustinusig</i>, Bp., 1998, 255–278. • Carolus Regius, <i>Orator christianus</i>, Roma, 1612. Részletek magyarul: C. R., <i>Keresztény szóköz</i> = Bitskey István (szerk.), <i>Retorikák a barokk korból</i>, Debrecen, 2003, 157–203. • Kecskeméti Gábor, <i>Toposzok és exemplumok a história hasznairól a 17. században</i>, <i>Studia Litteraria</i>, 32(1994), 73–89. • Bartók István, „Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk”. <i>Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között</i>, Bp., 1998. • Imre Mihály, <i>Magyarország panasza</i>, Debrecen, 1995. • Claude Bremond–Jacques Le Goff–Jean-Claude Schmitt, <i>L'Exemplum</i>, Brepols, 1982. Részletek magyarul: <i>Az „exemplum”</i>, LK.k.t., 2001, 55–63. 		

- Bujdosóné Papp Andrea, „*Ritka és válogatott történetekből készített tükörök*”. *A kultúrák közötti kommunikáció egy fajtája a 18. századi magyar társadalomban* = Szemerkenyi Ágens (szerk.), *Folklór és irodalom*, Bp., 2005, 116–128.
- Kecskeméti Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet: A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., 1998.
- Barbara Bauer, *Die Rhetorik des Streitens. Ein Vergleich der Beiträge Philipp Melancthons mit Ansätzen der modernen Kommunikationstheorie*, *Rhetorica. A Journal of the History of Rhetoric*, 1996, 37–69.
- Hans-Robert Jauss, *A hitvita avagy: The Last Things Before The Last* = Thomka Beáta (szerk.), *Az irodalom elméletei V.*, Pécs, 1997, 143–179.
- *Elocutio* = Gert Ueding (ed.), *Historisches Wörterbuch der Rhetorik II*, Tübingen, 1994, 1022–1062.
- Bencze Lóránt, *Stílus és értelmezés a nyelvi kommunikációban*, Bp., 1996.
- Bencze Lóránt, *A trópusok, az alakzatok és a metaforaalkotás* = Szathmári István (szerk.), *Hol tart ma a stilisztika?* Bp., 1996, 234–309.
- Bartók István, *Terminusok és szakkifejezések. Medgyesi Pál és a magyar tudományos műnyelv* = Fazakas Gergely Tamás és Győri L. János (szerk.), *Medgyesi Pál redivivus. Tanulmányok a 17. századi puritanizmusról*, debrecen, 2008, 156–163.
- Gábor Csilla, „A szóllásnak módgyát úgy ejteném. Pázmány Péter és az anyanyelvűség programja = Uő., *Religió és retorika: Tanulmányok a középkori, reneszánsz, barokk irodalomról*, Kolozsvár, 2002, 219–230.
- Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, Bukarest, 2001.
- Douve Draaisma, *Metaforamasina. Az emlékezet egyik lehetséges története*, Bp., 2002.
- Erdei Klára, *Auf dem Wege zu sich selbst: die Meditation im 16. Jahrhundert: Eine funktionsanalytische Gattungsbeschreibung*, Wiesbaden, 1990.
- Gábor Csilla, „*Religiosa actio mentis*”. *Meditációelmélet és meditációtípusok a kora újkorban Európában és Magyarországon* = Uő. (szerk.), *Devóciók, történelmek, identitások*, Kolozsvár, 2004, 9–60.
- Jan Bremmer–Herman Roodenburg (ed.), *A Cultural Hirtory of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge, 1991.

Ajánlott könyvészet

- Kecskeméti Gábor, *A prédikáció műnemi besorolása és a prédikációelméleti gondolkodás korszakai* = Kecskeméti Gábor (szerk.), *Tarnai Andor-emlékkönyv*, Bp., 1996, 143–158.
- Gábor Csilla, *Káldi György prédikációi. Források, teológia, retorika*, Debrecen, 2001, 132–148.
- Kecskeméti Gábor, *Teológia és retorika a régi magyar prédikációirodalomban* = Jankovics József, Monok István, Nyerges Judit, Sárközy Péter (szerk.), *A magyar művelődés és a kereszténység (La civiltà ungherese e il cristianesimo): A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai (Róma--Nápoly, 1996. szeptember*

9--14.), Bp.–Szeged, 1998, II, 743–753.

- Bitskey István, *Ekkleziológia és retorika Pázmány Péter műveiben*, Studia Universitatis Babes-Bolyai, Series Theologia Catholica Latina (1), 2000, 119–134.
- Madas Edit, *Középkori prédikációirodalmunk történetéből: A kezdetektől a XIV. század elejéig*, Debrecen, 2002.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
A klasszikus retorika a neoklasszikus költő kezén. Babits Mihály, <i>Irodalmi nevelés</i>	megbeszélés	
Az emlékezés és a felejtés helyei. Augustinus, <i>Confessiones</i> , X. könyv	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás	
Írás és olvasás: Platón a kulturális paradigmaváltásról. <i>Phaidrosz</i> .	bemutató, magyarázat, csoportmunka	
Retorika és pedagógia: az ékesszólás ismeretelméleti és morális megalapozása Quintilianus traktátusában: <i>Institutio oratoria</i> , II. könyv	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Érzelem és retorika. Kelemen Didák második nagypénteki prédikációja	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Tanítás, tömörítés, poézis: a himnusz-költészet példája. Ambrosius és Venantius Fortunatus két-két himnusza	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Az <i>ordo</i> retorikái: Bonaventura és Bellarmino	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
A négyes értelmezés lehetőségei – Dante (<i>Isteni színjáték</i> és <i>Tizenharmadik levél Can Grande della Scala úrnak</i>)	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
A <i>laus</i> és a követésre-buzdítás retorikája. Szent Athanasziosz, <i>Szent Antal élete</i>	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Az emlékbeszéd retorikai hagyománya. Kölcsey Ferenc, <i>Emlékbeszéd Kazinczy Ferenc felett</i>	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Retorika a klasszikus retorikán kívül: nyelvi-stilisztikai konvenciók végrendeletekben (kéziratosolvasás és elemzés)	bemutató, magyarázat, közös elemzés,	

	csoporthmunka	
Szakirodalom-olvasás kommentárral: Paul Ricoeur, <i>Történelem és retorika</i> = Thomka Beáta (szerk.), <i>A történelem poétikája</i> (Narratívák 4.), Bp., 2000, 11–24.	bemutató, magyarázó, közös elemzés, csoporthmunka	
Szakirodalom-olvasás kommentárral: Kecskeméti Gábor, „ <i>A Böcsületre kihaladott ékes és mesterséges szöveg, írás</i> ”. <i>A magyarországi retorikai hagyomány a 16–17. század fordulóján</i> , Bp., 2007.	bemutató, magyarázó, közös elemzés, csoporthmunka	
Összegzés, kitekintés	bemutató, magyarázó, közös elemzés, csoporthmunka	
<p>Könyvészet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerard O’Daly, Remembering and forgetting in Augustine, Confessions X = Memoria: Vergessen und erinnern, hrsg. Anselm Haverkamp, Renate Lachmann, München, 1993, 31–46. • G. R. F. Ferrari, <i>Listening to the Cicadas: A Study of Plato's Phaedrus</i>, New York, 1987. (http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/86034334.pdf) • Alexander Baumgarten, <i>A Phaidrosz egységes témája</i>, Kellék, 1997/8–9, 31–37. • http://rhetoric.eserver.org/quintilian/ • Arthur E. Walzer, „<i>Quintilian's 'Vir Bonus' and the Stoic Wise Man</i>”, Rhetoric Society Quarterly (33.4), 2003, 25–42. • Arthur E. Walzer, „<i>Moral Philosophy and Rhetoric in the Institutes: Quintilian on Honor and Expediency</i>”, Rhetoric Society Quarterly (36.3), 2006, 263–280. • Dante Alighieri, <i>Összes művei</i>, Bp., 1962, 505–519 (és a kapcsolódó kommentárok). • Pál József, „Silány időből az örökkévalóba”. <i>Az Isteni színjáték nyelvi és tipológiai szimbolizmusa</i>, Szeged, 1997. • Kelemen Didák, <i>Nagypénteki második prédikáció</i> = Szelestei Nagy László (szerk.), <i>Régi magyar prédikációk</i>, Bp., 2005, 194–216. • Tasi Réka, <i>Az isteni szó barokk sáfárai</i>, Debrecen, 2009, 142–187. • Joseph Szövérfy, <i>A Concise History of Medieval Latin Hymnody: Religious Lyrics Between Antiquity and Humanism</i>, Leyden, 1985. • Sággy Marianne, <i>Isten barátai: Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban</i>, Bp., 2005, 149–215. 		

9. A szakmai testületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A tantárgy összhangban van a Debreceni Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem hasonló tartalmú diszciplináinak tartalmi és formai jegyeivel.

10. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelés kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga az előadások és szemináriumok anyagából.	67 %
10.5 Szeminárium Labor	tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga, házidolgozat.	33%
	aktív részvétel a csoportmunkában		
10.6 Minimális követelmények			
<ul style="list-style-type: none"> • Az egyes témák ismerete a konkrét események, személyek, jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül • Összefüggések teremtésére való képesség • Retorikatörténeti és -elméleti problémák érzékelése • A bibliográfiai tételek legalább felének ismerete • Szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, házidolgozat benyújtása, illetve az összes téma alapszintű ismeret, kritikai megközelítése			

Data completării	Semnătura titularului de curs	Semnătura titularului de seminar	Semnătura titularului de curs practic
17.04.2014	prof. univ. dr. Gábor Csilla	prof. univ. dr. Gábor Csilla	

Data avizării în departament	Semnătura Directorului de Departament
05.05.2014	

Data avizării la Decanat	Semnătura Prodecanului responsabil	Ștampila facultății